

se je naselila v dušo teh zakopanih bojevnikov, veje že iz tako preprostega prizora, kot je sledeči: Renn je dobil deset dni dopusta. Razgleduje se doma po sobi. V albu najde sliko že umrlega očeta. »Tamo moj otac kao sasvim mlad čovek. Sedeo je nemarno na stolici, a oči so mu bile tako srdačno poštene! Mora, da je onda još nešto bilo u njemu, što docnije nisam video na njemu. Možda je i on imao visoke misli kao ja, pa je jednog dana uvideo, da se ne može?« (str. 141).

To, »da se ne može« naprej, — to spoznanje je bila meja Rennovi generaciji. V tem znamenju se tudi knjiga zaključuje: »Kuda se vozimo, nismo znali, — samo smo znali, da nećemo odmah kući.« Neskončna zapuščenost veje iz te ugotovitve, zapuščenost povzdignjena na stopnjo tragike cele dobe in po njej in zaradi nje je dobila tudi Rennova izpoved svojo nadčasno vrednost, po kateri bo ostala ta knjiga v vrsti obtežujočih spominov na našo dobo. — Lepo čitljiv srbohrv. prevod sta oskrbela pesnik g. Krklec in Dr. N. Mirković, ki sta s tem delom zelo obogatila domačo prevodno književnost.

Če je obstal Renn pri ugotovitvi brezupnosti, pa je našel obtožujočo besedo Erich Maria Remarque: Na zapadu nič novega. To niso več samo slike. Mogočna, razmahnjena in razgibana pesniška beseda kipi skoz inferno vojne. S to besedo se izraža tisto pokolenje, ki v svoji zgodnji mladosti še užilo ni dovolj sadov stare kulture, pa že mora iz šolske sobe na bojišče. Ta mladina je živela samo v mraku, videla je okrog sebe samo razdejanje, gnali so jo samo na pokolj — ali je to še mladina?

»Saj nismo več mladina. Nič več nočemo osvojevati sveta. Na begu smo. Na begu pred samim seboj. Na begu pred svojim življenjem. Osemnajst let nam je bilo, ko smo začeli ljubiti svet in življenje, pa smo morali na vse to streljati. Prva granata, ki je udarila, nas je zadela v srce. Odtrgani smo od dela, stremjenja in napredka. Nič več ne verujemo v vse to; mi verujemo v vojno.« Samo še žival se bori za gol obstoj, slepa, zbegana, ranjena žival, ki ji je tovarišstvo daljni odsev neke čudežne luči. Drug za drugim padajo, smrt je celo še rešitev.

»Bolečina kreature, strašna žalost življenja in neusmiljenost ljudi« — to je vsebina krute Remarqueove knjige. Obtožba: »Ne bodo nas

razumeli — kajti pred nami raste rod, ki je sicer z nami vred tukaj preživet ta leta, ki pa je vendar imel streho in službo in se sedaj spet lahko povrne na svoje, kjer bo pozabil na vojno — za nami pa raste rod, sličen nam prejšnjim, pa nam bo tuj in nas bo odrinil stran. Samim sebi smo postali odveč, rastli bomo, nekateri se bodo prilagodili, drugi se bodo uklonili, premnogo pa jih ne bo vedelo kod ne kam; — leta bodo prešla in naposled nas bo vseh konec.« Ta mladina je izgubila vso vero v avtoriteto. Z njo je poslej stopilo na pozorišče tisto pokolenje, ki je začelo kritično pretresati nazore in dela svojih učiteljev in očetov.

Najmlajše pa prikazuje Ernst Glaeser v romanu »Jahrgang 1902« — vojna mladina v zaledju. Nove orientacije in vzgoje ne prejme več ta mladina od šole, ki je stala s svojimi vzori v najparadoksniji opreki z obdajajočim jo življenjem, marveč od življenja v zaledju, na katerega po svoje učinkujejo odmevi z bojišč.

Zanimivo in poučno bi bilo primerjati tudi povojna dela, ki so jih izdali prav ti pisatelji, Renn: Nachkrieg, Remarque: Der Weg zurück, E. Gläser: Frieden.

Vsekakor imajo prevodi takih del vrednost kot vest dobe in so večno opozorilo etično prebujenega človeka, tudi so slab poizkus ozdravljanja »neozdravljive rane svet« (Barbusse) in dramljenje spomina, saj »ko bi se vsega spominjali, bi bila vojna manj jalova kakor je« (Barbusse).

Miran Jarc

Antology of modern english poetry. Selected by Levin L. Schücking. Tauchnitz Edition, Vol. 5000. Leipzig, 1931.

Pričujoča antologija preseneča po velikem številu in nesoglasju avtorjev, je kakor muzej, kakor geološki prerez skozi vrsto najrazličnejših skladov. Hoče dati pregled liričnega ustvarjanja v Veliki Britaniji v zadnjih 40—50 letih, navaja nad 60 avtorjev.

Takoj pa obrnejo pozornost nase tudi neke skupne posebnosti, ki jo ločijo od podobne kontinentalne zbirke. Duhovna in oblikovna nesamostojnost označuje to angleško liriko pravtako kakor angleško slikarstvo in arhitekturo. Deloma je videti obrobnost, ponavljajočo se časovno zastarelost, razliko nekolicnih desetletij med vsako angleško in sodobno kontinentalno generacijo.

Deloma pa se razkriva neka urojena navivnost in banalnost, nepoetičnost in nelirčnost, starinskost in primitivnost. Iz teh narodno-psiholoških lastnosti izhaja končno kljub neenotnemu značaju zbirke sorazmerno velika nediferenciranost dob in ljudi, kontinentalna zbirka, izbrana po istem načelu samo zunanjega časovnega okvira, ~~ki~~ morala biti veliko neenotnejša.

Ta oznaka vendar velja zlasti za pravi angleški del zbirke. Pri čisto enakem jeziku je razlika med angleškim in irskim temeljna, jasnejša od vseh strujnih in generacijskih nasprotij, opazljiva tudi za onega, kdor ne bi vedel za obstoj dveh različnih narodnosti. V zbirki angleške lirike ne bi smelo biti irske, kakor po pravici tudi ni ameriške. Irska lirika je veliko samostojnejša, manj obrobna, neprimerno poetičnejša od resnične angleške, v njej so notranja sozvočja s kontinentalno, še posebej z nemško in slovansko čuvstvenostjo, torej tudi bližja. Irec je bil Wilde, ki ga najbrž zaradi njegove prekašajoče pomembnosti v zbirki ni, Irec je Yeats, gotovo največji med zastopanimi. Nujna bi bila potreba izčrpnije posebne knjige in oznake. Strujno prevladuje v zbirki generacija rojena v desetletjih 1870—1880, pripada ji nad polovico avtorjev. Ob njej je nekaj desetletje starejših, skrajna pola pa tvorijo oni, rojeni okrog 1840—1850 in oni okrog 1890. Splošna časovna lestvica za obrobno Evropo, n. pr. za nas, v vodilnih deželah pomaknjena za 20—30 let nazaj, bi bila: najstarejši — realistična, refleksivna poezija, pozna romantika; najmlajši — ekspresionizem, dadaizem, nadrealizem; vmes — simbolizem, larpurlartizem, impresionizem, nova romantika. Po tej zbirki razen nekaterih izjem Angleži komaj vzdržujejo korak celo z obrobno Evropo. Najstarejši presenečajo s čezmerno navivnostjo, spadajočo v otroške čitanke. V generaciji 1870—1880 let je močen vpliv starega, pripovedovalnega izražanja, refleksije, posebno veliko romantike. Pozna romantika se nalahno, brez praga, preliva v novo. Kvasu generacije drugod, naznotraj v človeka poglobljenega, subjektivnega simbolizma, tega najbistvenjšega elementa v razvoju (Baudelaire, Rimbaud, Mallarmé, Valéry, George, Rilke, Březina), skoraj ni opaziti, pravtako ne čiste oblike impresionizma, ki bi segal v najrahljeje barvne in

zvočne odtenke zunanje nature. Ta dva načina se pojavljata čisteje šele pri najmlajših, a zaradi zakona časovne zaporednosti pri njih ni najnovejših smeri, revolucionarnega, sodobnega.

Motivno je v skladu z navedenim ta lirika preprosta, mnogokrat se naslanja na primitivno ljudsko poezijo. Osrednji, neposredni motiv ljubenzi do žene — smrti, na ozadju nature in družbe, je medlo podan; prepričevalnejše le pri Ircih (Yeats) po svoji muzikalni otožnosti, pri posameznikih (Lawrence) po resnični strastnosti. Iz polljudskega izvira pravtako veliko mesto zavzemajoči motiv domačega kraja. Narava kot samostojen motiv je — razen Ircev — le redkodaj globlje, vsestransko doživljena, ponavadi žensko stilizirana v rože, kakor v tihožitju. Rožam ustreza včasih čudni, polgroteskni motiv živali, nele od Baudelaireja opevana mačka, tudi pes, bik, kragulji, svinja, race. V baladno zaostrenem dogodku pa je ta angleška lirika najmočnejša (Mew, Chesterton, Yeats); tukaj se najbolj uveljavlja njen tipični udarjajoči, ponavljajoči se ritem, temna muzikalnost njenih vokalov. Z omejitvijo na čisto angleško liriko gotovo dosega v baladnosti knjiga višek. Pesmi z motivom vojske in etičnim uporom so pogoste, najbrž od izdajatelja iz političnih vzrokov izbrane, ker so v ogromni večini starinske oblike, razumske, suhe. Nasprotno so pesmi socialno etične vsebine samo od enega avtorja (Gibson). Kakor smo zgoraj rekli, so končno o človekovem duhovnem osebnem svetu, izven neposrednega motiva ljubenzni do žene — smrti, v knjigi samo sledovi.

Knjiga je informativna, ni pa veliko doživetje.

Božo Vodušek

Dynamite, The story of Class Violence in America. By Louis Adamic. The Viking Press, New York, 1931. 437 strani.

Louis Adamič, po rodu Slovenec, je eden izmed tistih redkih slovenskih izseljencev, ki so si samostojno utrlj pot v tujo književnost in tam svojo izredno nadarjenost pokazali in dokazali. Preden preidem k analizi knjige, bi želel navesti nekaj pripomb, ki naj na splošno označijo avtorja in njegovo delo. Njegovi osebnosti in celotnemu pisateljevanju pa bomo še posvetili poseben članek.

Bistvena Adamičeva moč je v dovršeni